

Ruske armade zasedle dve tretjini Krimskega polotoka

Ruska armada je v ofenzivi, katere cilj je reokupacija Krimskega polotoka, prodrla 46 milj daleč v enem dnevu in se približala Simferopolu. Nemške in rumunske čete beže pred Rusi v smeri Sevastopola, mornarične baze ob Črnem morju. Rusi ubili 26,000 in ujeli 6988 sovražnikov na fronti pri Skali.—Topniški dvoboj se razvil na italijanski fronti. Zavezniški letalci metali bombe na ladjedelnice v Trziču pri Trstu in Budimpešto.—Britske in indijske čete izvršile protinaskoke na japonske pozicije pri Kohimi

London, 13. apr.—Premier Stalin je danes naznanil, da so ruske armade zasedle Simferopol, glavna baza ob Krimskega polotoka, Feodosijo in Jevpatorijo in da sta dve tretjini polotoka v ruskih rokah. Jevpatorija je na zapadnem obrežju, 42 milj severno od Sevastopola, velike mornarične baze ob Črnem morju, Feodosija pa na južnem obrežju, 100 milj vzhodno od Sevastopola. Simferopol, mesto, ki je imelo pred vojno 98,600 prebivalcev, so Nemci držali od 2. novembra 1. 1941. Feodosijo so zasedli oddelki ruske armade, katere poveljnik je general Andrej I. Jeremenko.

London, 13. apr.—Rdeča armada je v ofenzivi, katere cilj je reokupacija Krimskega polotoka, prodrla 46 milj daleč ob Krimskega polotoka v enem dnevu in se približala Simferopolu, glavna baza ob Črnem morju, Feodosija pa na južnem obrežju, 100 milj vzhodno od Sevastopola. Simferopol, mesto, ki je imelo pred vojno 98,600 prebivalcev, so Nemci držali od 2. novembra 1. 1941. Feodosijo so zasedli oddelki ruske armade, katere poveljnik je general Andrej I. Jeremenko.

Nemške in rumunske čete beže pred Rusi v smeri Sevastopola. To mesto so Nemci okupirali v juliju 1. 1942. Pravda, glasilo komunistične stranke, pravi, "da je reokupacija Sevastopola sveti cilj sedanje ruske ofenzive."

Moskva poroča, da so ruski letalci zadnji tork bombardirali Konstanco, rumunsko luko ob Črnem morju in železniški center, ki leži 200 milj južnozapadno od Odesa. Bombe so porušile pomole in vojaške objekte ter zanetile ogromne požare.

Ruska ofenziva, katere cilj je reokupacija Krimskega polotoka, se je pričela po izkrcanju sovjetskih čet na Kerču. Ruska armada, kateri poveljuje general Feodor I. Tolbuhin, prodira naprej s severne strani in osvobodila je že 150 naselbin. Druge ruske armade pod poveljstvom generala Andreja I. Jeremena, se valji proti Feodosiji. Glavni luki na južnem obrežju Krimskega polotoka. Ta je zasedla 140 naselbin in prodrla do točke, ki je oddaljena samo 18 milj od Feodosije.

Tolbuhinova armada je prebila nemško bojno črto pri Išuniji in zdaj prodira proti osrčju Krimskega polotoka. Čez 3000 sovražnikov so Rusi ubili in čez 2000 ujeli.

Sovjetske sile na celini so z uspehom zavzele Tiraspol, ukrajinsko mesto, 53 milj severozapadno od Odesa. Prvi oddelki armade, katere poveljnik je general Rodion Y. Malinovski, so udili v predmestja Tiraspol. Zadnji tork. Nekaj ur pozneje je mesto padlo. Tiraspol, ki je imel pred vojno 35,000 prebivalcev, leži na vzhodnem bregu reke Dnester.

ADF za mednarodno kooperacijo

Izrekla se je za ustanovitev komisije

New York, 13. apr.—Eksekutiva Ameriške delavske federacije je objavila deklaracijo, v kateri priporoča takojšnje podvzetje korakov, ki naj bi zagotovili kooperacijo med Združenimi narodi tudi v povojni dobi. V tej je naglasila, da bo podpirala udeležbo Amerike v vseh akcijah, katerih namen je ustanovitev mednarodnega sistema, ki naj bi vzdrževal svetovni mir in omogočil polno uposlenost delavcev po zaključku sedanje vojne.

Deklaracija poudarja med drugim, da so temeljna načela Atlantskega čarterja in drugih dokumentov, katere so sankcionirali Združeni narodi, podlaga ustanovitvi ustroja, na katerem naj bi stoneli trajni mir. Eksekutiva omenja sporazume, dosežene na konferencah reprezentantov zavezniških držav, v Moskvi, Kairu in Teheranu. Dalje priporoča ustanovitev mednarodne komisije, ki naj bi skrbela za vzdrževanje miru tudi s silo, če bo ta potrebna.

Druge priporočila se tičejo formiranja agentur, v katerih področje naj bi spadala stabilizacija denarstva, preureditev industrije, ki zdaj izdeluje orožje, za proizvodnjo civilnih potrebščin, ko bo vojna končana. Nadaljnja priporočila se nanašajo na izboljšanje sistema socialne zaščite.

Ameriška zagotovila francoskemu odboru

Uničenje Lavalovega režima v Vichyju

Washington, D. C., 13. apr.—Ameriška vlada se je brez pridržkov izrekla za uničenje Lavalovega režima v Vichyju in pokarala one, ki trdijo, da bo barantala s tem režimom. Zavedna zagotovila je dobil Rene Massigli, zunanji minister v odboru za osvoboditev Francije, čigar glavni stan je v Alžiru in kateremu načeljuje general Charles de Gaulle.

Ameriška vlada je pojasnila svoje stališče napram Vichyju in zanimala poročila, da bo sodelovala s člani Lavalovega režima po osvoboditvi Francije. "Noben lojalni podpornik zavezniške stvari ne bi izrekel nezamislive obdolžitve, da bo ameriška vlada, ki pošilja svoje čete in vojaške potrebščine na oddaljena bojišča, navezala stike z režimom v Vichyju," se glasi deklaracija državnega departaja. "Njen cilj je uničenje tega režima."

Predsednik Roosevelt je nedavno na sestanku s časniki izjavil, da je odločitev glede Francije padla, in pa hotel razkriti dejavle. Iz drugih virov se doznavajo, da odločitev krije le smernice ameriške vlade z ozirom na vprašanje priznanja francoskega odbora in da končna akcija zavisi od odločitve britske vlade.

Angleži invadirali otok Rhodes

London, 13. apr.—Radio Berlin poroča, da so britski "komandoti" invadirali otok Rhodes na Egejskem morju v bližini Turčije. Tukajšnji krogi niso zanimali in ne potrjuje poročila.

CILJI RUSIJE IN ZAVEZNIKOV IDENTIČNI

Izmenjava načrtov o vojni strategiji

PROBLEM ZACRTANJA NOVIH MEJ

Moskva, 13. apr.—Nekateri koraki in geste, katere je storila sovjetska vlada, so ustvarili atmosfero nezaupanja in rezultirali v trditvah, da uspehi, doseženi na konferenci v Moskvi in Teheranu, so izgubljeni. Mnogi trdijo, da pot v kooperacijo, ki je bila zacrtana na teh konferencah, ni tako gladka kot se je zdelo. Mnogi opazovalci so zavzeli pesimistično stališče.

Trditve zahtevajo studijo in analizo. Eno dejstvo je očitno in se ne da utajiti. To je popolna kooperacija v prizadevanjih za uničenje nacistične Nemčije. Vojni cilji Rusije in zaveznikov so v tem oziru identični. Vojne operacije se vodijo na podlagi osvojenih načrtov.

Voditelji sovjetske Rusije so nedvomno informirani o zavezniških pripravah za invazijo zapadne Evrope in datumu ustanovitve druge fronte, ker ni nobenih očitkov o zavlačevanju. Prav tako so zavezniški informirani o ruskih vojnih načrtih.

Na političnem polju ni take jasnosti. Konfuzijo povzročajo konfliktni izjave, ki prihajajo zlasti iz Moskve, Londona in Washingtona. Te tolačijo na različne načine. Kar je jasno v Moskvi, ni jasno v Londonu in Washingtonu ter obratno.

Razplet dogodkov ne pušča dovolj časa za reševanje spornih vprašanj v politični praznini. Vsako vprašanje ima svoje ozadje in sleherni akcija povzroča različne učinke. Vprašanje ureditve meje med Poljsko in Rusijo je resen problem. Vsi doseženi napori Velike Britanije in Amerike za doseg sporazuma med poljsko ubežno vlado v Londonu in sovjetsko Rusijo so se izjalovili.

Problem zacrtanja meje je dal orožje v roke grupam, ki nasprotujejo sovjetskim težnjam. Razumljivo je, da Moskva gleda sumljivo na te grupe, ki imajo oporo pri nekaterih britskih in ameriških krogih. Voditelji teh grup kriče, da soveti igrajo igro na svojo pest in da se nočejo posvetovati z zavezniki.

Koncesija tekstilni uniji

Delovni teden podaljšan na 48 ur

Washington, D. C., 13. apr.—Paul V. McNutt, načelnik komisije za mobilizacijo in dobavo moštva, je naznanil podaljšanje delovnega tedna na 48 ur v tekstilni industriji. To je prejel predlagal Emil Rieve, predsednik tekstilne unije CIO.

Rieve je dejal, da so nizke plače vzrok pomanjkanju delavcev v tekstilni industriji. Delavci bodo prejeli plačo in pol za ure, ki bodo znašale več kot 40 ur v tednu.

Firme obtožene kršenja zakona

Port Wayne, Ind., 13. apr.—Federalna veleposlani je obtožila štiri firme in 26 posameznikov kršenja zakona glede kontrole cen. Predložila je bila evidenca, da so prodajali blago po višjih cenah kot jih določajo regulacije.

Domače vesti

Br. Garden postane gl. urednik Prosvete

Gl. odbor SNPJ je s pismenim glasovanjem izvolil pomožnega urednika Antona Gardna za gl. urednika Prosvete. Novo službo prevzame prihodnji ponedeljek.

Dr. Furlan izvoljen za šolskega odbornika

Waukegan, Ill.—Pri volitvah, ki so se vršile 8. t. m., je bil izvoljen za šolskega odbornika dr. Andrew Furlan, član društva 568 SNPJ. Prejel je 2599 glasov, Joe Nemanic, njegov protikandidat, ki je bil v šolskem odboru osem let, pa 1920 glasov.

Iz Minnesote

Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Mary se nahaja John Zobeč z Elyja, član društva SNPJ. To bolnišnico je zapustil Ignac Pucelj, tudi z Elyja.—Na dopust k svojemcu sta prišla saržent Albert Markovič, član društva 20 SNPJ, in Joe Centa.

Zapustila bolnišnico

Sheldon, Wis.—Terezija Divjak se je vrnila k svojemcu možu iz bolnišnice, v kateri se je nahajala od 27. septembra 1. 1942. Upanje je, da bo okrevala.—Naglo je zbolel Frank Dernovšek. Odpeljali so ga v bolnišnico Ladysmith, kjer se je moral podvreči operaciji na slepiču. Zdravje se mu vrača.

Iz McKeesporta, Pa.

McKeesport, Pa.—V tukajšnji bolnišnici se nahaja Louis Voldpivec. Operiran je bil na slepiču.

Iz Clevelanda

Cleveland, O.—Nagle smrti je umrla Anna Mahne, ki je s svojim možem vodila gostilno. Zapusča moža, tri sinove, štiri sestre in dva brata.

Partizani okupirali nemško bazo

Napadi na komunistične zveze

London, 13. apr.—Jugoslovanski partizani so napadli in zavzeli Gradino, nemško vojaško bazo v centralni Jugoslaviji, poročajo glavni stan maršala Tita, poveljnika osvobodilne armade. Nemška vojaška posadka je bila deloma zdrobljena in deloma razpršena v bitki s partizani. Veliko število Nemcev je utočilo v reki Uni, ki so jo skušali prebresti.

Feldmaršal Maximilian von Weich, poveljnik nemške okupacijske sile, je poslal nove čete v vzhodno Bosno in Srbijo, da ustavi partizanske napade na nemške komunikacijske zveze. Tito je mobiliziral 50,000 arbskih partizanov za akcijo proti Nemcem v vzhodni Jugoslaviji. Partizanske enote razbijajo železniške proge pri Sisaaku, 30 milj južnovzhodno od Zagreba, hrvaške prestolnice, in Bihaču, 70 milj južnozpadno od Zagreba.

Jeklarji vztrajajo v stavki

Gary, Ind., 13. apr.—Okrog 2000 delavcev je prizadetih zaradi stavke, ki je izbruhnila v enem departamentu tovarne Carnegie-Illinois Steel Corp. Stavkarji so ignorirali apel voditeljev svoje unije, vojaških in mornaričnih avtoritet, naj se vrnejo na delo.

Vladni odbor zavrnil peticijo unije

Chicago, 13. apr.—Vojni delavski odbor je zavrnil peticijo neodvisne unije telefonskih delavcev za zvišanje plače. Člani unije so se pri glasovanju izrekli za oklic stavke v znak protesta, ker je odbor že štirikrat odbil zahtevo za zvišanje plače za dva dolarja na teden.

Aretacije zarotnikov v Mehiki

Atentator Rojas umrl v bolnišnici

Mexico City, 13. apr.—Policijski načelnik Miguel Z. Martinez je naznanil aretacijo štirinajstih zarotnikov, ki so nameravali umoriti predsednika Manuela A. Camacha. Aretacija je bila izvršena nekaj ur potem, ko je poročnik Antonio Lama Rojas, ki je streljal na predsednika zadnji ponedeljek, umrl v bolnišnici. Podlegel je rani od klogle, katerega ga je zadela, ko je skušal pobegniti po ponesrečenem atentatu na predsednika.

Martinez je dejal, da zarotniki, ki so bili aretirani, niso imeli zvez z Rojasom. Vsi bodo prišli pred sodišče, ki izreče kazen.

Policijski načelnik je razkril, da so zarotniki nameravali umoriti Camacha, njegovega brata Maximina, tajnika v ministertvu za komunikacije in javna dela, generala Lazara Cardenasa, bivšega predsednika in sedanjega vojnega ministra, in generala Plutarca Callesa, bivšega predsednika.

Italijanski kralj se odpove prestolu

Prestolonaslednik Humbert postane regent

Neapel, Italija, 13. apr.—Kralj Viktor Emanuel je naznanil, da se bo odpovedal prestolu in umaknil iz političnega življenja na dan, ko bodo zavezniške armade vkorakale v Rim. To korak bo storil v prilog enotnosti italijanskega ljudstva pod pogojem, da ga nasledil kot regent prestolonaslednik Humbert. Kralj je naglasil, da je njegova odločitev končna in nepreklicna.

Pričakuje se, da bo prihodnji teden formirana koalicijska vlada, v kateri bo Badoglio obdržal predsedništvo. On bo imel razgovore z voditelji šestih protifašističnih strank glede vstopa v koalicijsko vlado.

Voditelji italijanski strank so se sestali na konferenci potem, ko je kralj naznanil, da se bo odpovedal prestolu. Na tej ni bil sprejet noben zaključek. Izjavili so le, da se bodo ponovno sestali v soboto.

Mnenje prevladuje, da bodo reprezentantje političnih strank, med katerimi je tudi komunistična, kooperirali z Badoglijem. Grof Carlo Sforza, bivši zunanji minister in vodja stranke akcionistov, še ni pojasnil svojega stališča.

Kralj je v svoji izjavi naglasil, da je on likvidiral Mussolinijev fašistični režim pred osmihi meseci in postavil Italijo na stran Združenih narodov. "Dan, ko bodo vse rane zaceljene in ravnanji vsi konflikti, ni daleč," je dejal. "Italija bo ponovno prevzela svoje mesto med svobodnimi narodi."

Robert Murphy, ameriški reprezentant v zavezniški posvetovalni komisiji v Sredozemlju, je izrazil upanje, da bodo vse italijanske stranke kooperirale z demokratično vlado.

Delegat ADF na zborovanju delavskega urada

Washington, D. C., 13. apr.—Ameriška delavska federacija je razznanila, da je bil Robert J. Watt imenovan za delegata na zborovanju mednarodnega delavskega urada. Zborovanje se prične 20. aprila v Philadelphiji, Pa.

MURRAY POBIJA TRDITVE VLADNIH URADNIKOV

Življenjski stroški naraščajo kljub kontroli

KORPORACIJE GRMADIJO PROFITE

Washington, D. C., 13. apr.—Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je ovrgel trditve štirih vodilnih uradnikov, v katerih področje spada izvajanje stabilizacijskega programa, da se življenjski stroški niso zvišali v zadnjih dvanajstih mesecih.

Murray je ovrgel trditve v odprtem pismu Williamu H. Davisu, načelniku vojnega delavskega odbora, Marvinu Jonesu, načelniku živilske administracije, F. M. Vinsonu, direktorju odbora za ekonomsko stabilizacijo, in Chesterju Bowlesu, načelniku urada administracije cen. Ti so zadnji teden predložili poročilo predsedniku Rooseveltu z deklaracijo, da so cene ustajene in priporočili, da struktura mezd in cen ne sme biti revidirana.

Bowles je večeraj nastopil pred kongresnim odsekom za denarje in bančne zadeve, ki vodi zaslišanje o podaljšanju veljavnosti zakona glede kontrole cen in mezd za nadaljnje leto. On je svaril pred nevarnostjo inflacije, ki pride, če veljavnost tega zakona ne bo podaljšana.

Jeklarska unija, katere predsednik je Murray, zahteva zvišanje plače za 17 centov na uro, kakor tudi revizijo mezdne formule "malega jekla", ki prepušča zvišanje plač za več kot petnajst odstotkov nad točko, ki je prevladovala v januarju 1. 1941. Voditelji unij Ameriške delavske federacije tudi vodijo kampanjo za revizijo te formule.

Murray pravi v pismu, da so cene poskočile najmanj za 43 odstotkov od januarja 1. 1941, do čim Bowles trdi, da so se zvišale samo za 23 odstotkov. "Korporacije in trgovci z živili grmadijo ogromne profite," pravi Murray v pismu. "Nekatere izkazujejo porast profitov za dvesto in več odstotkov. To dokazuje, da draginja narašča kljub kontroli, do čim so mezde ustajene."

Stavka unije CIO učinkovita

Roosevelt morda poseže v konflikt

Chicago, 13. apr.—Voditelji unije United Retail, Wholesale & Department Store Employees, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, so izjavili, da je stavka proti Montgomery Ward & Co. učinkovita. Člani te piketirajo trgovino in skladišča te kompanije.

Možnost je, da bo vojni delavski odbor informiral predsednika Roosevelta o situaciji in apeliral nanj za intervencijo. Kompanija je ignorirala odlok odbora, da mora podpisati pogodbo z unijo CIO, ki naj bi nadomestila ono, katere veljavnost je potekla v decembru preteklega leta.

Voditelji unije pravijo, da je v stavki zavojevanih čez 4000 delavcev. Pisarniški delavci se niso pridružili stavkarjem. Ti so prišli na delo pod zaščito policije.

Uradniki kompanije še niso komentirali stavke. Posebni odbor prominentnih Čikažanov, med katerimi so dr. James L. Adams, dr. Francis McMahon in monsignor Reynold Hillenbrand, je objavil izjavo, v kateri naglašajo, da je stavka upravičena.

Kompanija trdi, da unija CIO ne reprezentira večine delavcev in da ne bo podpisala pogodbe z njo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASNIK IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (liven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (April 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Dogovor med Jugoslavijo in Italijo

Pred nekaj dnevi je prišla iz Ženeve v Švici značilna vest, ki nosi pečat avtentičnosti in se tiče odnošajev med provizorično vlado maršala Tita in premierja Badoglija. Ta vest je značilna zato, ker pravi, da sta dr. Josip Smolaka, zunanji minister v Titovi vladi, in maršal Badoglio, italijanski premier, podpisala dogovor, ki določa takojšnjo vojaško in politično kooperacijo med Jugoslavijo in Italijo.

Dalje pravi ista vest, da je bil zadevni dogovor podpisan v Bariju, začasnem sedežu italijanske vlade, ko so se tam mudili člani jugoslovanskega narodnega obrambnega odbora z drjem. Smolako na čelu. Vsebinska dogovora pa bo objavljena šele potem, čim bo Badoglio sestavil nov kabinet, v katerem bodo imele vse italijanske demokratične stranke svoje zastopnike. Jugoslovanski krogi v Švici trdijo, da bo dogovor ratificiran po sestavi novega italijanskega režima.

Četudi ni vsebinska dogovora, ki je bila predmet tajnih razgovorov, razkrita, se je iz zanesljivih virov izvedelo, da prvi člen dogovora določa italijansko priznanje Titove organizacije kot dejanske jugoslovanske vlade. Čim bo ta dogovor ratificiran, bo imela italijanska vlada svojega reprezentanta v Titovem glavnem stanu in Tito bo imel predstavnika v Bariju. Kadar se to zgodi, bo italijanska vlada prva, ki bo priznala Titovo vlado za de facto.

Drugi člen določa, da italijanske čete, ki se bore na strani partizanov v Jugoslaviji, pridejo pod Titovo poveljstvo in operacijah proti skupnemu sovražniku. Ta določba se nanaša tudi na vojaške plače, zalaganje italijanskih čet na jugoslovanskem ozemlju z orožjem, živili in drugimi potrebščinami. Vse to znači, da je ta dogovor medsebojne kooperacije velike važnosti zlasti za provizorično vlado maršala Tita in njegovo osvobodilno fronto.

Še bolj važnega značaja pa je tretji člen določbe, na podlagi katere se Italija odpove Dalmaciji—kakor tudi Reki! Reka je namreč važna točka ob zgornjem kotu jadranskega morja, v kvarinalskem zalivu. To pristanišče mesto se drži Sušaka in je velikega strateškega pomena za slovensko in hrvaško Primorje.

Omenjeni dogovor vsebuje tudi določbo, da se bodoča meja med Italijo in Jugoslavijo začrta po zaključitvi vojne—na podlagi plebiscita ali svobodnih volitev. Na teh volitvah se bodo prebivalci v obeh mejnih krajih izrekli, kam hočejo spadati, pod Jugoslavijo ali Italijo. Dalje je Badoglijeva vlada v načelu sprejela Sočo kot bodočo mejo med obema državama, dočim sta se baje obe državi odpovedali "strateškimi mejami," to je, da se ne bo prva ne druga sklicevala, da mora imeti gotovo ozemlje, katero ji ne pripada, samo zato, ker bi to ozemlje zanj pomenilo "boljšo obrambo."

Predstavniki obeh držav so se dotaknili vseh vprašanj, ki se tičejo meje med Jugoslavijo in Italijo.

Tako vidimo, da je v četrtem členu dogovora provizija glede Trsta. Vprašanje Trsta, ali naj pride to važno pristanišče mesto po vojni pod Jugoslavijo ali Italijo, se bo odločilo po zaključitvi vojne. Bolj pravilno bi bilo, da se bi Italija enostavno odpovedala tudi Trstu, kakor se je Reki, kajti obe ti dve pristanišči mesti sta si v pogledu mešanega prebivalstva slični, obe sta obkroženi s slovenskimi prebivalci in v obeh je velika manjšina Slovanov.

V dogovoru je tudi poseben člen, ki določa izravnano vseh spornih vprašanj, katere se bodo reševale s pogajanjmi. Ta člen daje upanje, da se bosta obe državi skušali sporazumeti glede vseh spornih točk brezno v premissih.

Nadaljnji členi dogovora se tičejo vojaške in politične kooperacije med Jugoslavijo in Italijo v slučaju zavezniške invazije balkanskega polotoka, podrobnosti pa so ostale tajne.

Med tem pa se dozna, da je dr. Smolaka že apeliral na zavezniške administracije za pomoč in obnovo. V razgovoru s časnikarji v Londonu, kjer se je nahajal, je dr. Smolaka rekel, da ubedna vlada kralja Petra se ne zanima za dobavljanje življenjskih potrebščin prebivalcem izropane Jugoslavije ter da se za njihovo tujenje ne briga. S tem je Smolaka povedal resnico, kajti znano je, da se ubedna jugoslovanska vlada briga le za interese tistih Jugoslovancev, ki sedaj vedrjo v inozemstvu, med tem ko vlečejo masne plače iz jugoslovanskih rezerv in inozemstvu, katere je skupaj spravilo izgarano jugoslovansko ljudstvo, ki se sedaj bori proti okupatorju. Ampak to ljudstvo se obenem bori tudi proti domačim izkoriščevalcem in je odločno proti njihovi nakani, da se v Jugoslavijo vrnejo predvojne razmere izkoriščanja in tiranije.

Dr. Smolaka je v razgovoru s časnikarji v Londonu izrazil bojazn, da bodo zavezniški morda prezrli zločine, ki so jih italijanski častniki in vojaki izvršili zlasti v Dalmaciji. On pač ve, kaj govori, kajti bil je na licu mesta v Jugoslaviji in potem v Bariju v Italiji in je videl, da so zavezniški začeli popuščati napram italijanskim zločincem, ki so divjali po Sloveniji in ostalih obmejnih pokrajinah.

Vsekakor je dogovor med Titovo vlado in predstavniki italijanske vlade značilen zato, ker kaže, da jugoslovanska provizorična vlada deluje za izravnano sporov med obema narodoma že sedaj. To daje upanje, da bodo vse poglavitne točke za mirno rešitev zadevnih vprašanj pripravljene pred zaključitvijo vojne. Vodstvo osvobodilnega gibanja ne spi, temveč zre v bodočnost z odprtimi očmi in skuša dobiti trdno podlago za rešitev obmejnih vprašanj takoj, čim se more to izvršiti. Voditelji osvobodilne fronte so namreč realisti, ki računajo z vsemi možnostmi z vidika obstoječih razmer, katere zahtevajo, da se doseže medsebojni sporazum.

Glasovi iz
naselbin

"Pri Prosveti ni cenzure"

Port Angeles, Wash.—Pod naslovom "Dopisnikom na znanje" piše gl. predsednik v Prosveti z dne 22. marca, da "pri Prosveti ni cenzure" in da je nekaj dopisnikov pod napačnim vtisom radi odstopa br. Molka. Ko sem prečital njegov članek, sem si mislil, ako je vse to resnica, čemu je potem gl. urednik resigniral, ako ni imel glavni odbor namena upeljati cenzure pri Prosveti.

Da bom bolj na jasno, se enkrat prečitam zapisnik seje glavnega odbora, kakor tudi resolucijo v pravilih, ki je bila sprejeta na zadnji konvenciji, prav tako resolucijo, ki je bila sprejeta na seji gl. odbora. V zapisniku se ustavim pri stavku, kjer je naloženo gl. predsedniku, da "mora paziti, da se zaključki gl. odbora dosledno izvajajo."

Torej kako si naj članstvo in čitatelji Prosvete tolmačijo ta stavek? Brat gl. tajnik je pisal v nekem svojem članku, da se lahko ameriška ustava tolmači na dva načina. Torej se lahko tudi ta stavek tolmači na dva načina. Gl. predsednik ga tolmači po svoje, jaz pa po svoje. Gl. predsednik tolmači, ako mu je naročeno, naj pazi, kaj naj pride in kaj ne sme priti v Prosveto, da to še ne pomeni cenzure niti diktature. Seveda ne, dokler dopisniki kritizirajo vse, samo komunizma in sovjetske vlade ne.

Kaj pa, če pošljem dopis, v katerem na primer dostojno kritiziram predsednika Roosevelta in obenem tudi sovjetsko vlado? Kaj bo naredil urednik s takim dopisom? Če ga priobči, bo ožen v strehi. Mora ga predložiti gl. predsedniku, nakar mora on v smislu sklepa gl. odbora črtati kritiko proti sovjetski vladi, ker bi žalila one čitatelje Prosvete, ki so tako zaljubljeni v Rusijo. Druge kritike pa ne bi črtal, ker bi bilo vse all right. Ali ni tako, br. predsednik?

Torej če to ni cenzura dopisniku in diktatura uredniku, potem res manj razumem kot petletni otrok. Ampak s takim početjem bi predsednik kršil načelno izjavo jednote in tudi ameriško ustavo, ki daje pravico vsakemu državljanu, da v mejah dostojnosti lahko svobodno kritizira kogar koli in kar koli hoče.

Torej si jaz prisvajam to pravico, da lahko kritiziram in se svobodno izražam v mejah dostojnosti. In če lahko kritiziram predsednika naše nove domovine, čemu ne bi smel kritizirati Stalina ali pa komunizma? Tega mi ne more zabraniti ne gl. predsednik, ne gl. odbor in tudi posamezni čitatelji Prosvete ne, ker to svobodo mi garantira ameriška ustava in načelna izjava SNPJ.

Kdor se ne strinja, seveda lahko debatira ali polemizira v tonu zdrave kritike. Urednik pa mora paziti na to, da se moj nasprotnik ne spozabi in prekorači mejo dostojnosti. Opozoriti ga mora s pripombo ali komentarjem. Tega se pa dopisniki najbolj boje, posebno oni, ki mislijo, da so samo njih dopisi dobri, drugi pa zanič. To sem opazil v zadnji polemiki v Prosveti, kakor tudi že večkrat prej. Je precej takih dopisnikov, ki radi sa-

mo kritizirajo in zapisujejo vse, kar jim pride na misel. Urednik pa vidi, da ni vse za v list in črta, tedaj se pa zopet jezijo nanj.

Pri Prosveti je tudi dosti čitateljev, ki bi radi, da bi se list urejeval samo po njih okusu. In če se jim ne dopade, pa zopet lopnejo po uredniku. Očitno se ne zavedajo, da je tisoče čitateljev, ki čitajo, nekateri to, drugi ono. So tudi taki čitatelji, katerim postane Prosveta za nimava šele tedaj, kadar je v njej dosti polemike. In tako se vrsti polemika za polemiko. Včasih so tudi napadi na dopisnika ali dopisnice, ki se mogoče spozabi in v nepremišljenosti napiše nekaj, kar mogoče potem obžaluje. In v takih primerih se včasih zgodi, da list izgubi dopisnika in čitatelja. Po mojem mnenju so take polemike škodljive listu.

Torej ako niste mogli izboljšati lista drugače kot s cenzuro, tedaj rečem, da ste v tem oziru slabi strokovnjaki. Brat predsednik pa nas hoče uveriti, da ni tako kot si nekateri predstavljajo, ali mene ne bo nihče uveril. Sem preveč odkritosrčen, ljubim le resnico in črtim vsako zavijanje, samohvalo in hinavščino. Ljubim tudi zdravo kritiko, ker od te se človek dosti nauči. Odklanjam vsako osebo, ki ne bo naperjena proti komur koli, bodisi proti uredniku, gl. odborniku ali pa posameznemu članu in čitatelju. Vse tako kritiziranje se mi vidi preveč otročje.

Sem že 23 let popolnoma med drugim narodom, sploh med ljudmi raznih narodnosti, ki so prišli iz Evrope, toda do sedaj med tuje še nisem opazil takega zaničevanja med njimi kot ga včasih vidim v Prosveti. Edini slovenski jezik tukaj mi je Prosveta, s katero se pogovorim slovensko. Čitam pa ne drugo kot dopise, da izvem, kaj se godi po naselbinah, uredniške članke in tu pa tam kak drug članek, če je zanimiv. Rečem, da je to čtivo zame drago, posebno pa takrat, če kdo opleta poštene in okritosrčne delavce in odbornike.

Zdi se mi neumestno, da bi kdo šilil kako osebo, da mora hvaliti nekaj, kar ne ljubi. Tudi se mi ne zdi umestno, da se toliko piše o naši "slovenski materji", kako da se Rusi borijo in da nam oni prinesejo zmago. Res se hlabro borijo, toda zakaj naj bi gledali le na Rusijo? Mar se junaško ne bore tudi naši ameriški fantje, med katerimi je na tisoče slovenskih fantov, ki so raztreseni po vsem svetu? Tudi oni se junaško bore in pod Japonce pred sabo. Italijane so že ugnali in tudi Nemcem dajejo precej hude udarce. Amerika je tista sila, brez katere bi ne bilo zmage nad osi.

Rusija Jugoslaviji materialno ne more dosti pomagati, ker sama nima, ker je sama pomoči potrebna. Le na Ameriko se moremo zanesti, da jim bo pomagala z denarjem, materialom in življenjem. V Ameriki si delamo življenje, tukaj služimo denar, s katerim bomo pomagali svojojem. V Ameriki se producira tisto blago, ki ga bomo kupili in ga tja poslali. Ameriški farmarji sejejo žito, iz katere moke bodo jedli kruh v Jugoslaviji, kolikor jih

bo ostalo živih. Torej nam mora biti Amerika prva, šele potem pridejo na vrsto drugi.

Torej se ne strinjam z glavnim odborom, ki je odvzel svobodo v Prosveti samo zaradi nekaterih dopisnikov in nekaterih čitateljev. Moje simpatije vsem staršem, ki imajo sinove v vojni. Vsem materam, ki so že in še bodo izgubile svoje sinove, svoje najdražje, moje sožalje. Pozdrav čitateljem Prosvete, Molku pa želim zdravje in veselje, kakor tudi to, da bi si dobil boljše delo, ali da bi ga opravljal vsaj bolj mirno kot ga je pri Prosveti.

Frank Milavec, 57.

Pripomba uredništva: — Brat Milavec, saj ni tako hudo s to našo "cenzuro". Kot mi razumemo odlok gl. odbora, ni hotel odpraviti nobene svobode govora pri Prosveti, do česar tudi nima nobene pravice. Gl. odbor je hotel odpraviti 1) le tisto polemiko med urednikom in nekaterimi dopisniki, ker je smatral, da je škodljiva organizaciji in listu in za kar so bili apeli tudi od več članov in društev. Kot pravite, ste proti taki polemiki tudi vi. Drugič je hotel odpraviti iz Prosvete sovražno stališče napram Rusiji in partizanom v Jugoslaviji, kar se ne pomeni, da je v tem listu zabranjena vsaka kritika sovjetske vlade, bodisi s strani uredništva ali dopisnikov. Sovražno in kritično stališče sta dve različni stvari. Z drugo besedo: svoboda govora in kritike v mejah dostojnosti in objektivnosti je v Prosveti danes prav tako trdna in sveta kot je bila od vsega njenega začetka in kot mora tudi ostati, dokler bo izhajala. Končno želimo, da se boste s Prosveto tudi v bodoče pogovarjali v svojem materinskem jeziku kot ste se v preteklosti.

Glas iz Californije

San Francisco, Calif.—Rad citam različne liste in potem napravim zaključke, kateri dopisi ali članki so vredni, da o njih diskuziram. Dopisi s trezno premišljeno vsebino delavskega ali industrijskega pomena so vredni upoštevanja. Kaj nam prinese hvala in hvale, zakar se napredni elementi ne ogrevajo sploh v tem kritičnem času, ki potrebujemo vso pomoč, da premagamo sovražnika v tej vojni. Šale so dobrodošle v veselju družbi, ne pa v listih, katerih prostor naj bi dopisovalci porabili, da pomagamo narodom, ki danes trpijo veliko pomanjkanje. Čas je, da pridemo do sporazuma in narodne sloge brez razlike in vzroka, ker nismo sami krivi, da nismo vsi ene narodnosti.

Moram priznati, da nova organizacija The United Committee of South-Slavic Americans, v katero so vključena tudi naša društva in posamezniki, s polno paro funkcionira. Prodali smo veliko vojniš bondov v San Franciscu in Oaklandu, poleg tega pa imeli dva banketa, zadnjega 25. marca, ki je bil dobro obiskan. Prodajali smo bonde in nabrali \$1200 za partizane.

Bilo je več dobrih govornikov, med njimi tudi ruski konzul J. M. Lomakin in Milka Kovacevich, katere dobro pozna življenje partizanov, ker je pred kratkim časom ušla iz Jugoslavije. Razložila je trpljenje našega naroda tako presunljivo, da si opazil mnogo solznih oči sploh med ženskimi.

Zaradi partizanov in Rusije je precej časa grozni veter pihal v Prosveti, da je marsikateri glava bolela od prahu, ki ga je

burja nosila od naselbine do naselbine po vsej Ameriko. Razburjenje ni prineslo drugega kakor izgubo časa in potratu prostora v listu. Vse, ki so se ne prestando zaletavali, vprašam, kaj so dosegli z batenjem Rusije in naših partizanov, ki se tako energično borijo za osvoboditev Jugoslavije?

Ako nasprotniki Rusije porabijo vse liste, bo Rusija vseeno ostala kakršna je. Nikdo ji ne bo diktiral, kaj smejo ali ne smejo sklepati v svoji deželi. Nekateri dopisi so presegali vse meje. Dopisovalci so hvalili sebe in zagovarjali urednika in zato so dobili največji prostor v uredniški izdaji. Za one, ki se niso strinjali z uredniškimi idejami, so bili dopisi ostrženi ali zmrcvarjeni, da niso imeli pomena za pisatelja ali naselbino.

Vsed tega smo tudi podpisani in več drugih dopisovalcev iz naselbine prenehali dopisovati, ker je urednik preziral tako zvani "Bill of Rights". Nekdo je celo pisal in trdil, da smo prišli v Ameriko alepi in pijani, in zakaj ne sledimo našemu učitelju? Učitelj v šoli zapiše na tablo, koliko je 2x2=4. Ako se nihče ne oglasi, zapiše: 2x2=4.

Ako napišem dopis, ne da se morem ogniti slovnicih napak, urednik rabi rdeč svinčnik ali uredniški koš, toda s tem se ni dokazano, da je on moj učitelj. Nesreča je hotela, da sem v starosti sedem let zgubil očeta in prišel delati za svoje življenje, ko sem bil star enajst let. Zato nisem imel časa trgati hlače v šolah. To me je poglalo po svetu in zgodnji mladosti petnajst let.

Najboljši moj učitelj je bil Glas Svobode, katerega sem bil zastopnik deset let. V tem času sem napisal veliko dopisov, za katere so mi čitatelji dali priznanje. Glas Svobode je imel veliko sovražnikov zato, ker je pričel orati ledino in izobraževati naš narod v novi deželi.

Kadar sem napisal dopis, sem hranil prepis; ko je bil dopis priobčen, sem čital in primerjal prepis in s tem spoznal napake. Ako pa urednik kriči, zakaj se niste naučili pravilne slovenščine, on ni moj učitelj, ker mi jemlje veselje do pisave in izražanja, katere nisem mogel doseči v moji mladosti. Srečnega naj se šteje oni, kateri je imel priliko trgati hlače v šoli. Radoveden sem, koliko urednikov imamo pri naših listih, da bi si delali življenje v pisavo, ako izgubijo delo pri naših enotah ali listih.

Peter E. Kurnick, 304.

O dveh materah

Cuddy, Pa.—Citam vse dopise v Prosveti in vidim, da se par dopisovalk zgraža nad starim priselencem, dasi je revež toliko pretrpel. Jaz sem tudi zato, da bi spis izšel v knjigi in bi jo z veseljem kupil in še stokrat prečital.

Zdaj bom pa povedal o neki ženski, ki je bila mati otroku—fantčku—s svojim prvim možem. (Če me bo katere vprašala, kdo je ta ženska, ji bom ustrezno ali pismeno povedal.) Dekle je bilo staro 17 ali 18 let, ko se je poročila s svojim fantom. Živela sta nekaj let skupaj, potem pa je bil on ubit v nekem tepežu. Tako je ona postala vdovica s par let starim sinčkom.

Takrat se je pri nas odprla žaga (fabrika) in za kovača je prišel neki fant od daleč. Ta vdovica se je hitro zagledala vanj in je pričela hoditi za njim. Večkrat ji je rekel, da ona ni zanj, ker je starejša od njega, ona pa, da to ni nič ne de, ker ga ima rada. Pa je hodila v kovačnico tako dolgo, da ga je pridobila (saj veste, kaj so mladi ljudje).

Ko je za to odnosa izvedela njegova mati, je prišla k sinu in mu rekla, da ne sme vzeti te ženske. Ko je vdovica to izvedela, je šla k nji in pričela po svoje, zakaj hoče razdreti srečo mladih zaljublencev. Mati ji pravi, ali ne vidi, da ni zanj, ker je starejša itd. Dobila je odgovor, da se imata rada in se bosta vzela. Mati jo je preklela, toda ni nič pomagalo, ker sta se poročila.

Tako sta živila par let in družina je pričela naraščati. Ljudje pravijo, da žena podpira tri vogale pri hiši, mož pa enega. Tako je bilo pri njih. Nekoga dne pravi žena svojemu možu, naj gre v Ameriko. "Kako bom šel, ker nimam solda v žepu?"—"Pa pojdi peš, če nimas denarja za vlak in šifkarto." In tako se je

mož odpravil od doma, da zasluži za pot v Ameriko.

Imel je srečo. V Kočevju je takoj dobil delo in delal tri mesece. Potem je šel v Novo mesto, kjer je spet delal, od tam v Ljubljano in potem v Berlin, kjer je delal tri leta. Predno je odšel v Ameriko, je ženi poslal 300 goldinarjev.

Žena je imela doma štiri otroke, enega iz prvga, tri iz drugega zakona. Zdaj bom pa povedal, kako je postopala s sinom iz svojega prvega zakona. Ni ga samo zanemarjala, ampak ga je brutalno tolkla. Ko je bil fant star 14 let, je z jokom prošil svojo teto, naj ga vzamejo za vajenca (njen mož je bil čevljar). Rekel je, ako ga ne bodo vzeli sebi, si bo vzel življenje; ker hoče mati ubiti. Mati z drugimi otroci lepo postopa, samo nje ga ne more videti. Staremu čevljarju se je smilil in ga je vzela za vajenca.

Ko je fant prišel domov po svojo robo, da ste videli, kaj je lastna mati z njim počela. Pceli vasi ga je lovila in tepla, da je bil ves črn. To je potem pokazal svoji teti, ki je šla nad njegovo mater in ji rekla, da ni mar ne psica, kajti se kuzla ne dajo tako grdo s svojimi mladiči.

Zdaj bom pa povedal o neki mačehi od tukaj. V N. S. Pittburghu je bil neki vdovec, ki je imel tri otroke, 2 sinova in hčerko. Pa se je poročil s staro dečo. Da vidite, kako je ta ženska dobra mati tem otrokom, se boš od njih lastne matere. Eda je sedaj pri vojakihi in od nje dobi vsak teden pismo, vsak mesec pa \$30. Piše ji:—"Dear Mom, Ali ta žena oziroma mačeha da ta denar na stran, tako da ti nič ne ve. Pravi, da bo to moj neje Eddieja, ko pride nazaj. Ta mačeha nosi njegovo sliko prsih."

Iz teh dveh primerov vidite, kako je mačeha dobra mati, pravi mati pa je zverinski postopila z lastnim sinom.

A. Shaffer.

Taki so ljudje...

New Castle, Pa.—Pred dnevi sta nam nagajala sneg in burja, tako da sem sosedu v burji "Merry Christmas". Toda par dni se je sneg posulil zopet je posijalo toplo sonce, sem 8. aprila že posejala sol in posadila čebulko.

Citalem sem dopis Mrs. Kaslic iz Butta, Mont. Vse ji na verjame, kar je omenila o mačehah in materah. Mačeha ni po ime, toda jih je več vrst; katere so bolj izkušene, druge manj.

Tudi jaz sem v starem krogu poznala sosedo, ženo moje bratranca. Prva žena mu umrla mlada in mu zapustila hčerko. Ni bilo dolgo, ko se poročil z dekletom iz druge cer. Ko je prišla k hiši prvič, je zelo ljubeznivo objela klico, ali v par tednih je pa ni več trpela. Košček kruha ji za zajtrk vrgla kot beruči, vo pa je porinila pred njo z besedo kot pred psa. Seda mož je moral postati tak kot ona. Moral je zasovražiti lastno hčerko in grdo preklinjati po ženo. Slike od pokojne je tak vrgla v peč, možu pa je povedala, da na 1. novembra sme na pokopališče na njen grob. Ako ji ni vseh želja izpil, je takoj omedlela, čelima slabo srce.

Deklico so dali v bližnjo ko je še v šolo hodila. Služila v gostilni. Otroci ni smel doma. Ko je šola končala, je šla službo v Ljubljano; čes, da je bila plača. Zgodilo se je, da nekam odpotovala brez legitimacije in so jo aretirali v Ljubljani. Pred sodišče je bil poklican oče, da mora plačati 16 kron.

Ko je prišel pred sodišče, je slednji vprašal deklico, če zna tega moža, je odgovorila, je njen oče. On pa se odzval, ni njen oče, da je ona vlačila in naj jo zaprejo v prisilno delavnico. In tako je deklica šla na zidovje. Ne vem, kaj časa je bila tam, vem pa, kaj je prišla ven, čim dalje je šla, bolj je trpela. V zadnjem času mi je pisala, da bo šla proti nemu morju in od tedaj ni nič ališala od nje. Njen oče umrl, ko mu je bilo 44 let in je bil v kletki. Njen mož je bil v kletki napad v železcu. Pravi žena svojemu možu, naj gre v Ameriko. "Kako bom šel, ker nimam solda v žepu?"—"Pa pojdi peš, če nimas denarja za vlak in šifkarto." In tako se je

(Dalje na 3. strani)

Ameriški vojaki bredejo potok na otoku Manus na Pacifiku.

Jugoslavlani v Južni Ameriki za Tita

Izjava centralne uprave Jugoslovanke narodne obrane na Pacifiku

Centralna uprava Jugoslovanke narodne obrane na Pacifiku je sledila vsem dogodkom, ki so direktno ali indirektno bili v zvezi s temeljno svrhu organizacije, t. j. s "proženjem njene materialne in moralne pomoči borbi za osvoboditve domovine."

Ona je iz lastne volje itak pomagala našim vojni ujetnikom v taboriščih sovražnih dežel in našim sirotam in dohranila je svoj delež tudi k ruskemu Rdečemu križu ter k podviganju Draže Mihajlovića, kot je bil še on po splošnih vestih v naših in tujih listih neprekosljiv nosilec borbe za osvoboditve Jugoslavije.

Zatem je v izjavi podčrtano, kako je J.N.O., čim so prišle v leto 1942 prve vesti o partizanih, poslala pismo predsedniku zamajne vlade, dr. S. Jovanoviću, proseč ga pojasnila o tej zadevi. Ali kraljevska vlada ni smatrala potrebno, da odgovori na pismo, kot tudi ne na druga vprašanja, ki so sledila. Dva brzojava, poslana koncem leta 1943 kralju Petru II., sta enako ostala brez odgovora.

Z ozirom na to dostavlja:

"V doslednosti s svojim dosedanjim delovanjem in po zaključkih rednega in izrednega zborovanja, centralna uprava podpravlja junaške podvige naših partizanov s sledečim telegramom, naslovljenim na Vseslovenski odbor v Moskvi ter odobrenim na skupni seji z upravo Jadrana dne 14. dec. 1943:

"Jugoslovanke narodna obrana na Pacifiku s ponosom priznava titansko borbo gerilcev vojvode Tita, kot važen faktor obče borbe demokratičnega bloka proti nacistični nasilnosti. Ker nimamo direktnega stika, vas naprošamo, da vi pošljete vojvodi Titu in njegovim četam izjavo občudovanja in pozdrave njihovih bratov s Pacifika."

Zadnje vesti in posebno se nedavni govor britanskega premierja Churchilla kažejo, da je centralna uprava razumela značaj borbe partizanov in one vesti so nam obenem dokaz, da zmanj pričakujemo, da bi se nam od strani naših uradnih faktorjev odprto povedalo, kdo se v resnici bori za domovino. Danes je jasno, da borbo za osvoboditve Jugoslavije vodi narodna osvobodilna vojska pod poveljstvom maršala Tita in s pomočjo naših velikih zaveznikov, kakor tudi, da tej borbi nasprotujejo službeni faktorji jugoslovanke vlade v Kairu.

Storili smo vse, kar je bilo mogoče, da ta dejstva v soglasju z delegati vseh odsekov naše organizacije doženemo ter da se na podlagi tega dogovorimo glede našega bodočega dela, ali ker se ni odzvala pozivu večina odsekov, je bilo to določeno s smernic bodočega dela onemogočeno.

Centralna uprava Jugoslovanke narodne obrane na Pacifiku spriča tega

IZJAVLJA:

1) da smatra maršala Tita kot nositelja današnje borbe jugoslovanke ljudstva za osvoboditve in da vidi v njegovem glavnem predhodniku za boljši so-

cialni red v Jugoslaviji in za trajne zveze z bratskimi slovenskimi narodi;

2) da ona v očigled tega priporoča, da se narodni osvobodilni vojski proži vsa mogoča pomoč v materialnem in moralnem oziru;

3) da politika, katero je vodila in jo še vodi danes kraljeva vlada v Kairu, ne odgovarja interesom Jugoslavije, niti slovanstva, a niti interesom splošne borbe zaveznikov proti sovražniku človečanstva. Ona je nadaljevanje iste ozkogrudne in strankarske politike, katere je prej povzročila toliko zla deželi in ljudstvu v nacionalnem in ekonomskem smislu; in

d) da obžalujemo, ker Nj. Veličanstvo kralj ni našel poti, da bi se otrešil vpliva profesionalnih političarjev, katerih ambicije, kot tudi strankarski interesi jim ne dovoljujejo, da najdejo pravo pot, kateri bi morala slediti naša državna politika radi koristi dežele in ljudstva.

Santiago, 7. marca 1944.

Boško Babarović, predsednik, Zvonimir Surić, tajnik,

Milan Leontić, podpreds. za Chile,

Danko Baković, podpreds. za Bolivijo,

Miha Poklepović, blagajnik,

Petar Obuljen, podpredsednik za Peru,

Toma Domić, podtajnik.

Nadzorniki: Antun Vodonović, Andro Gušić, Bogdan Bogdanović.—ZOJSA.

Gerilci pomagajo osvobodilni vojski

Radijska postaja Svobodna Jugoslavija je podala v svoji oddaji dne 30. marca naslednje vesti o borbi v Jugoslaviji.

Gerilski napadaleci nudijo znatno pomoč narodni osvobodilni vojski z njih vrlo važnimi operacijami proti železnici. Samo v Sloveniji je bilo med časom od 1. novembra lanskega leta pa do letošnjega 1. marca uničenih 140 kilometrov proge po posebnih gerilskih edinicah. Daje je bilo razbitih in požganih 30 postaj, pogonanih v zrak 14 mostov in mine so bile položene ob tračnicah na 118 mestih, kar je uničilo 56 lokomotiv in 325 vagonov.

Po merodajnih informacijah so tekom štirih mesecev gerilski pristaji pobili s sabotažo na železnicih 780 nemških vojakov in častnikov.

Četniki in slovenska "bela garda" se zdaj predstavljajo narodu kot vojska kralja Petra II. in jugoslovanke vlade v Kairu. Ali to jih ne moti v druženju z Nemci, s katerimi skupno napadajo narodno osvobodilno vojsko, priključujoč se Nemcem v plenjenju in požiganju vasi in pobijanju neoboroženega prebivalstva, moških, žensk in otrok.

Slovenska "bela garda—in plava" je zakrivila tekom zadnjih nekaj mesecev številne zločine in okrutnosti nad prebivalstvom. Oni se lahko v tem merijo z zločinskimi četniki, Nedelčevići in ustaši.

Ponoči in podnevi vdirajo ti zločinci v hiše in odvajajo nič hudega—sluteče ljudi neznano kam. Redkokdaj se zve o usodi ugrabljenih žrtev. V največ slučajih ta zločinski element svoje žrtve izropa in umori.—ZOJSA.

Nemci imajo svoje križe in težave

Bern. (ONA).—Iz nemških časopisnih poročil izhaja, da so oblasti odprle v Berlinu devet takozvanih domov za mladoletne. To je poskus, da se reši vprašanje moralnega propadanja onih mladih ljudi, ki so morali ostati na delu v Berlinu, dočim so njih rodbine zapustile mesto.

Pomanjkanje delavstva je tako veliko, da so morali celo dekci od 14 do 17 let ostati v mestu, ki je od bomb porušeno, med tem ko je bilo dovoljeno njihovim materam in mlajšim bratom in sestram preseliti se v varnejše kraje.

Očetje so seveda ponavadi v armadi, ali pa so pridržani ključnim vojnim industrijam, ki so bile evakuirane z vsemi stroji in osebjem.

Ta mladina, ki je tako ostala zapuščena v Berlinu, ima preveč prilike, da se pokvari, in je tudi v mnogih slučajih zašla na slaba pota. Berlinsko časopisje poudarja, da je ustanovitev teh mladinskih domov poskus, da se to vprašanje reši na dovoljen način.

Zanimiva je še neka druga pojava, katero je očividno povzročilo tudi pomanjkanje delavstva. V Berlinu so postavili posebnega "komisarja za vzdrževanje in popravljanje električnega materiala." Ta komisar je izdal različne dekrete, iz katerih je razvidno, katere električne aparate in potrebščine je dovoljeno popravljati in katere ne. Med onimi aparati, katerih ni dovoljeno popravljati, se nahajajo čistilni aparati ("vacuum cleaner"), oni za sušenje las, za kuhanje kave in slinčilo. Likalnice pa je dovoljeno popraviti.

Pomanjkanje ljudi za delo in vojaštvo je tako veliko, da je začela celo takozvana elitna garda—ali Waffen SS—prinašati v časopisne oglase, v katerih iščejo prostovoljce od 17. do 45. leta. Dajejo jim celo na izbiro, da se vpišejo za dobo vojne, za štiri in pol leta, ali pa za 12 let.

Dejstvo, da sprejemajo moške, ki so stari že 45 let, je dokaz za to, da so pripravljeni znižati kakovost te elite garde, samo da bi ohranili njeno številčnost. Prav posebno visoko računanim novincem se obeta možnost, da služijo v takozvani "Adolf Hitlerjevi" enoti.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Kot sem rekla, beseda "mačeha" navadno pomeni nekaj slabega. Ali kljub temu jih je dosti, ki so dobre. Tudi jaz sem postala druga mati sedmim otrokom v starosti šest let in pol do 21 let. In še jaz sem imela dve deklici, eno staro enajst, drugo dvanajst let, tako da nas je bilo leta 1939 11 v družini.

Ampak vsega tega se nisem prestrašila. Pridno sem delala in pridno skrbela. In tako gre življenje naprej iz dneva v dan. Pokojno ženo nisem nikdar soočevala—čemu tudi, saj je bila prej njegova kot jaz. Našla sem njeno poročno sliko in jo takoj obesila na steno, kakor tudi njene ostale slike. Odkar sem tukaj, je bilo minilo pet let in vsako leto ji na Spominski dan položim svežih rož na grob. Naj počiva v miru! Nje nisem poznala v življenju in otroci niso imeli prave vzgoje. Vzrok je ta, ker je bila mati štiri leta hudo bolna, potem pa so bili še tri leta in pol brez matere. Oče jih je zelo ljubil, toda čez dan je moral delati v tovarni.

Ni mi žal, da sem se drugič poročila. Ljubim moža in družino. Darila mi vedno kupujejo, zdaj ta, zdaj drugi. Posebno me pa lepo spoštuje 24-letni sin, ki na materinski dan še ni name pozabil, naj bo še tako daleč od doma. Lani je iz Indije poslal brzojav cvetličarni, da mi je na materinski dan poslala cvetlice. Sedaj me zelo skrbi, da ne bi prišel Japoncem v roke. On je saržent in bo kmalu dve leti, odkar je v Indiji. Ze precej časa je, odkar ni glasu od njega. Da bi bilo le kmalu konec tega gorja.

Meni vsi otroci lepo vračajo in

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-52 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

IZVRŠNI ODESK
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON ŠULAN, pomočnik tajnika, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VODOVNIK, direkt. mlad. oddel., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GORDINA, upravitelj glasila, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

PODPREDSEDNIKA
MICHAEL E. KUMER, prvi podpredsednik, Box 54, Universal, Pa.
CAMELUS ZARNICK, drugi podpredsednik, 3587 W. 60th St., Cleveland 7, Ohio

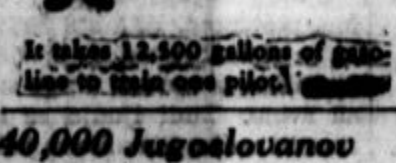
DISTRIKTALNI PODPREDSEDNIKI
JOS. CULKAR, prvo okrožje, 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICK, drugo okrožje, R. D. No. 1, Goshale, Pa.
RAYMOND TEVNIK, tretje okrožje, 7225 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje, 2979 Randall St., St. Louis 7, Mo.
URSULA AMERONICH, peto okrožje, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMICH, šesto okrožje, 223 W. 7th St., Wabensburg, Colo.

GOŠPOTARSKI ODESK
MATH PETROVICH, predsednik, 253 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN, 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH, 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH FISCH, 700 E. 99th St., Kucid 17, O.

POROKNI ODESK
ANTON ŠULAN, predsednik, Box 57, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH, 315 Toner St., Luterna, Pa.
FRANK BARRIC, 19311 Muskraba Ave., Cleveland 19, Ohio
ANDREW VIDRICH, 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK, 772 E. 185th Street, Cleveland 19, Ohio

NADZORNI ODESK
FRANK ZAITZ, predsednik, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVEČEK, 15013 Upton Ave., Cleveland 10, Ohio
ANDREW GRUM, 17183 Snowden, Detroit 13, Mich.
JOHN OLIP, 221 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI, 25 Westlock Ave., Peru, Ill.

GLAVNI ZADAVLJIK
DR. JOHN J. ZAVERTNIK, 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

It takes 12,500 gallons of gas to make one pilot's engine

40,000 Jugoslovanov v Italiji

V južni Italiji, v italijanski vojski ter v koncentracijskih taboriščih in zaporih se nahaja 40,000 Jugoslovanov, kateri se žele boriti v vrstah osvobodilne vojske. Provizorična vlada, katere ima svoj poseben svet za osvoboditve jugoslovanke zemlje, je po njem naslovila na zaveznike zahtevo, da se tem ljudem omogoči povratek v Jugoslavijo.

Po svojem posebnem radijskem poročevalcu je London Times javil iz južne Italije, da se je ustanovilo nekaj šotorišč, v katerih se paši bratje vežbajo v vojaških stvarih ter se pripravljajo; da bodo odšli v Jugoslavijo, ko jim bo to dovoljeno, da tam pomagajo v borbi osvobodilne vojske. Ta vest dalje ugotavlja, da so vojaški predstavniki Anglije, Amerike in Sovjetske unije priključili poveljstvom teh taborišč. Mi pozdravljamo ta zavezniki korak in nadejamo se, da bo pospešil povratek naših bratov, oboroženih z modernim orožjem, v Jugoslavijo, kjer se bodo postavili na razpolago poveljstvu narodne osvobodilne vojske.—ZOJSA.

Največji gejzir

Vroči naravni vodometi, ki jih na Islandiji imenujejo "gejzire", spadajo med najbolj nenavadne naravne pojave. Na Islandiji sami danes niso več tako mogotni in ne delujejo več tako vneto kakor pred kakimi štiridesetimi leti. Največjege gejzira na svetu sploh ni tam, temveč ga nahajamo v znanem ameriškem zaščitnem parku, Yellowstone Parku. Ta orjak med gejziri meče svoje vode povprečno 10 m visoko. Njegova žrelo predstavlja elipso s premerom 30 in 35 m in v globini 3 m. Mase vroče vode, ki jo gejzir poganja v zrak, so čudovito velike. Pri tri in več ur, in to dvakrat na dan se dogajajo njegovi izbruhi s presledki po 15 do 20 sekund. Kadar je izbruh konec, se žrelo posuši. Samo ob njegovem severnem robu je videti ozko razpoko, iz katere vre nekaj vročega blata. Konec izbruha je prav tako nenaden kakor začetek in zadnji steber kadeče se vode je enako silen kakor prvi.

dobro plačujejo—še preveč. Ko se vsedem, skočijo vse tri deklice k meni, vsaka bi bila rada čim bližje. In tudi jaz jih imam rada. Saj vem, kako srce boli, ko so mi po službah mrzili otroke. Sedaj nas je sedem v družini in še prehitro izginjajo. Pozdrav vsem čitateljem.

F. Skutec.

Električne baterije pred 2000 leti

Pri izkopavanju, ki ga je vodil državni muzej v Bagdadu v bližini Khujut Rabute ob železniški progi Bagdad—Kirkut so odkrili nekaj presenetljivih. Zdi se namreč, da so zlatarji in srebrarji starih Partov že stoletja pred našim štetjem za svoje namene proizvajali električni tok.

Najdba, ki zbujala zanimanje vsega znanstvenega sveta, je lončena žara, ki izviru nedvomno iz tistih časov. Visoka je 14 cm, premera ima 33 mm. V njeni notranjosti je valj iz bakrene pločevine, visok 10 cm in s premerom 26 mm. Spodnji konec bakrenega valja, ki je iz izredno čiste kovine, zapira isto tako bakrena ploščica, a ta je na strani, ki je obrnjena v valj, obložena s 3 mm debelo plastjo asfalta. Zgoraj zapira valj debel asfalti čep, v tem čepu tiči 75 mm dolga in 10 mm debela železna palica. Palica je sicer hudo rjasta, vendar pa je spoznateljno, da je bila okrogla in enakomerno debela.

Kakšen namen je mogla imeti ta nenavadna priprava? Pač nobenega drugega nego tega, da bi proizvajala električni tok. To je slišati fantastično, če pomislimo, da izviru iz dobe starih Partov. Pri tem naj še omenimo, da so podobne posode našli že večkrat med ostanki stare partiske kulture, vendar niso zbudile takšne pozornosti kakor zadnja najdba. Zanimivo je, da so v bližini teh majhnih žar našli tudi kose tenkih železnih ali bakrenih palic, ki bi prav lahko rabile kot vodi električnega toka. Neka odprava pa je odkrila podobne in zelo dobro ohranjene priprave pri Ktesifonu, isto tako v bližini Bagdada. Izvirajo iz dobe sassanidske dinastije, to je iz let 226 do 641. po našem štetju. Gre tedaj za pripravo, ki so jo pogosto uporabljali.

Če pristanemo na to, da so te priprave v resnici uporabljali za proizvajanje električnega toka, za kar govorijo vsi znaki, tedaj se moramo vprašati, čemu so uporabljali potem ta električni tok, ki si o njegovem bistvu tedaj prav gotovo niso bili na jasnem. Strokovnjaki bagdadskega muzeja odgovarjajo, da je tok, ki so ga proizvajali s pomočjo teh posod, za primitiven elektrolitski postopek popolnoma zadostoval. Domnevati je, da so bagdadski zlatarji in srebrarji svoje proizvode z elektrolitskim postopkom zlatili in srebrili in da so torej imeli že nekaj pojma o galvanotehnikah. Tako bi ne bilo izključeno, da je ta tehnika dosti starejša, nego smo mislili doslej. Vprašati se moramo le to, zakaj stari pisatelji ničesar ne omenjajo o tem postopku, tudi na to bi odgovor ne bil težak. Postopek je bil fabričarska skrivnost, so jo partski zlatarji in srebrarji iz umljivih razlogov strogo čuvali zase.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

ZAPISNIK

seje širšega odbora SANSa 8. januarja 1944.
Hotel Sherman, Chicago, Ill.
(Nadaljevanje in konec.)

Br. Kristan ponovi, da ni proti resoluciji, ki jo smatra za ideološko izjavo brez praktične moči.

Sestra Krains predlaga, da se izvoli resolucijski odbor treh članov, da prouči to resolucijo.

Sestra Novak: Ko smo glasovali o zaupnici, bi lahko mnogi izrazili ugovore, pa smo jaz in drugi molčali. In s tem smatram, da je preteklost rešena. Mi gledamo sedaj v bodočnost. Mi—tudi jaz osebno—imamo križavo pot. Ta resolucija bi nam olajšala težko delo. Če se ne bi tu oglasili, bi nam bilo nemogoče iti med katoličane. Vam se ni treba bati, a nam pa dajte to odprto pot. (Ploskanje.)

Br. Zalitz: Ne gre za verske ali protiverske nazore. Tam se bije boj med dvema idejama in v tem boju so tudi verniki razdeljeni. Poteza gotovih duhovnikov proti Adamiću v imenu 280,000 katoliških Slovencev je bilo politično katoličanstvo, ne ideološko. Jaz osebno nisem bil nikdar kot urednik proti katoliški ideji, dosledno pa sem pobijal klerikalizem. Med naprednjaki so tudi bogataši, ki so proti partizanom. Osvobodilna fronta se bori za socialno demokracijo in ko je izvojuje, bo lahko vsak vernik še bolj pošteno pobožen.

Br. Durn je prepričan, da je br. Vodusek pošten in iskren. Toda ako res hočemo koristiti onim tam, ne smemo dajati nikomur potuše s tako resolucijo.

Br. Adamić: Predlagam, da se doda resoluciji sledeče:

"Širši odbor SANSa sprejme gornjo izjavo kot ideal, h kateremu naj stremijo naši člani in podporniki."

(The above statement is accepted by the General Committee as an ideal to which our members and supporters of SANS should aspire.)

Br. Vodusek: Priznam, da je resolucija namenjena katoličanom. Iz srca obojam gotove članke in potrdim, kar je bilo tu poudarjeno, da je bil napad na Adamića političen, četudi se mu je dalo versko ozadje. Čudim pa se, da se bojite sprejeti to resolucijo. Ako hočete odbor, mu z veseljem izročim resolucijo. Sprejemem dodatek brata Adamića.

Na splošno zahtevo se preide na glasovanje. Resolucija brata Vodusa z dodatkom brata Adamića je soglasno sprejeta. Sledi ploskanje.

Br. Zalar se zahvali vsem in izjavi, da je prepričan, da bo naš kar sprejeta resolucija prinesla dobre uspehe. Pomagala bo, da ostane med nami edinstvenost. Mi bomo vedno delovali za SANS in naš narod tam preko morja.

Br. Jurjovec je želel govoriti, a so večino povedali že drugi. No, sedaj je itak prepozno, ker je resolucija že sprejeta.

Br. Benigeri: Mi smo vsi za rešitev našega naroda v stari domovini, vendar so naše vrste pomešane. Imamo ekstremiste na obeh straneh, toda ti tega nikdar ne priznajo. Mnogi so nasledili Fotiča. SANS si je pridobil veličanske zasluge v kratki dobi obstoja. Velika zasluga za to gre Adamiću, Kristanu, Vodusku in tako dalje. Pokazali so, da so zreli in strpni.

Br. Adamić opiše v izbranih besedah vtise ameriškega častnika, ki jih je dobil, ko je obiskal partizanske brigade. Podrobnosti o tem bomo najbrže čitali v par mesecih.

Br. Durn priporoča zboljšanje kontrole s tem, da so potrdila v triplikatu.

Br. Kristan izjavi, da bo izvršni odbor ta nasvet upošteval na svoji prvi seji.—Br. Durn se s tem zadovolji.

Br. Zbanić priporoča, da izvršni odbor v važnih zadevah stopi v stik s širšim odborom. Dobro bi bilo poslati zapisnike izvršnih sej članom širšega odbora, tako da ne bo treba čakati na objavo v listih. To bi bilo v interesu večjega zaupanja in boljše slege.

Br. Kristan ugotovi, da so se zavedali, da bi bilo poslovanje lažje in učinkovitejše, če bi se dale upeljati tesnejše zveze med izvršnim in širšim odborom. Dejansko so že skušali upeljati boljše obvestilno službo. Br. Kuhel je ves čas vršil veliko delo in sam kot predsednik je bil takorekoč "stalno uposlen" cele mesece, razen zadnjih par tednov, ko je bil bolehen. Nikdar niso ničesar prikrivali. Zagotavlja brata Zbanića, da bodo skušali ugoditi njegovim nasvetom.

Br. Kuhel pojasni, da je treba zapisnik najprej odobriti, nato pa razmnožiti in razposlati, kar vzame večasih mesec ali več dni.

Br. Zbanić dostavi, da od članov izvršnega odbora ne moremo pričakovati več dela, ker ga imajo sedaj preko glave, toda potrebno se mu zdi, da bi v svrhu propagande treba dodatne moči.

Br. Vodusek: Ali ne bi bilo priporočljivo neuradno poročati takoj o sklepih vsake seje?

Br. Cainkar pojasni neprimernost: Imamo lep urad, a bolj skromno pohištvo. Z močmi imamo težkoče. Naša sreča je, da imamo Kuhla in urad SNPJ tako blizu. Jaz sem se že davno ogreval za buletin, tako da bi bili hitreje in točno obveščeni o vsem. Glede moči širšega odbora sem že na kongresu omenil, da si predstavljam naš izvršni odbor v podobni obliki kot pri naših podpornih organizacijah izvršni odesk in glavni odbor.

Br. Zbanić izjavi, da je s pojasnili popolnoma zadovoljen.

Sestra Mervar bi rada, da ji kdo raztolmači, kaj pravzaprav pomeni beseda "komunizem". Na primer, nobenih težav ni imela najti pravi pomen besede "demokracija".

Br. Kristan: Beseda komunist se danes rabi največ za mešanje pojmov.

Br. Zorc na kratko opiše šolo v neki milwauški cerkveni dvorani in z učitelji, ki so katoliški duhovniki. Ta šola se imenuje delavska in je delavska—a navzlic temu je bila tudi nazadnja že za komunistično.

Br. Zalitz predlaga, da se izvoli dva namestnika v nadzorni odbor.—Podpirano in soglasno sprejeto.

Imenovana sta brata Brince in Alech, ki oba sprejemata ter sta proglašena za namestnika v nadzorni odbor.

Sestra Jufca v imenu podružnice št. 1 izroči predsedniku ček za \$600.00.

Sestra Krains prečita nasvet podružnice št. 1.—Br. predsednik izjavi, da bo izvršni odbor upošteval ta nasvet in se obenem iskreno zahvali za prispevek.

Brat predsednik opozori zborovalce na veliki shod, ki se vrši danes zvečer v SNPJ dvorani. Zahvali se za udeležbo in složno in resno delo na tej seji. Tu opravljeno delo je velikega pomena, a s tem delom moramo nadaljevati med našim narodom širom Amerike. In s klicem: Živela svobodna Slovenija! Živela demokracija Jugoslavija! zaključijo sejo ob 6.30 zvečer.

ETBIN KRISTAN, MIRKO G. KUHEL, JACOB ZUPAN, predsednik izvršni tajnik zapisnikar

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Se nadaljuje.)

"Kam pa vi zdaj?" je vprašala Dubova, ko so šli na ulico.

Na dvorišču je bilo precej svetleje kot notri, čeprav so na nebu že zasvetile zvezde.

"Midva s Šafrovim greva k Radovim," je rekla Dubova, "vi pa spremite Zino!"

"Z veseljem," je iskreno rekel Jurij.

Razšli so se.

Vso pot do Karsavininega stanovanja, ki je obenem z Dubovim zavzemalo majhno stransko hišico na velikem, redkem vrtu, sta se Jurij in Karsavina pogovarjala o vtisih, ki sta jih dobila pri predavanju in Juriju se je vedno bolj in bolj dozdevalo, da je napravil nekaj zelo velikega in dobrega.

Pri vratih je rekla Karsavina:

"Pojdite k nam!"

"Lahko," je veselo privolil Jurij.

Karsavina je odprla vrata in stopila sta na majhno, a travo poraslo dvorišče, ki se je za njim temnil vrt.

"Pojdite na vrt," je rekla Karsavina smehljaje se; "jaz bi vas povabila v sobo, pa se bojim; kajti od jutra sem z doma in ne vem, ali je pri nas zadosti pospravljen za sprejem ali ne."

Ona je odšla v hišico, Jurij je pa počasi šel po dšičem in zelenem vrtu. Ni šel daleč; ustavil se je na stezi in hrepeneče radovedno zrl v temno, odprta okna hišice in zdelo se mu je, da se vrši tam nekaj posebnega, lepega iz tajinstvenega.

Na stopnicah se je pokazala Karsavina in Jurij jo je komaj spoznal; slekla je bila svojo črno obleko in se oblekla v višnjevo krilo in tanko, širokoizrezano malorusko srajco s kratkimi rokavi.

"Sem že," je rekla in se bogve zakaj zmedeno smehljala.

"Vidim," je rekel Jurij v tajinstvenem tonu, ki ga je ona razumela.

Nasmehnila se je in se lahko obrnila v stran; odšla sta po stezi med zelenimi, nizkimi grmiči španskega bezga in med visoko travo.

Drevje je bilo majhno in bolj višnjevo, njegovo mlado listje je dišalo po kletu. Za vrhom je bil travnik, pokrit z rožami in z visoko, nepokošeno travo.

"Usediva se sem," je rekla Karsavina.

Usedla sta se na napol podrto živo mejo in gledala na travnik in svetlo, zahajajočo zarjo. Jurij je potegnil k sebi vitko vejico španskega bezga in od nje so brizgnile drobne rosne kapljice.

"Ali želite, da vam kaj zapojem?" je rekla Karsavina.

"Seveda, prosim!"

Karsavina je kakor takrat na reki vzravala prsi, ki so se ji jasno poznale pod tanko srajco in je zapela:

Ljubezni svetla zvezda ...

Glas ji je lahko, čisto in strastno donel v večernem zraku. Jurij je zadrževal sapo in ni obrnil pogleda od nje. Ona je čutila njegov pogled, zapirala oči, vedno više dvigala prsi in pela vedno lepše in glasneje. Zdelo se je, da je vse utihnilo in poslušalo. Jurija je spomnilo na ono navidezno, prozorno in tajinstveno tišino, ki zakraljuje spomladi, kadar zapoje v gozdu slavec.

Ko je po visoki, srebrnkasti noti umolknila, je bilo, kakor bi postalo še tiše. Zarja je popolnoma izginila, nebo se je stemnilo in poglobilo. Komaj vidno in komaj slišno se je tu pa tam zamajalo listje, zganila trava in nekaj nežnega in dišečega kakor zrak je priplavalo od travnika in se razlilo po vrtu. Karsavina se je ozrla na Jurija in oči so se ji lesketale v

mraku.

"Kaj pa vi molčite?" je vprašala.

"Prelepo je tukaj," je zašepetal Jurij in zopet potegnil za vejo, ki je razpršila roso.

"Da, lepo!" je sanjavo odvrnila Karsavina.

"Sploh je lepo živeti na svetu!" je dostavila po kratkem molku.

V Jurijevi glavi se je zganilo nekaj navadnega, neiskreno žalostnega, a se ni oblikovalo in je izginilo.

Za travnikom je nekdo dvakrat presunljivo zažvižgal in zopet je vse utihnilo.

"Ali vam Šafrov ugaja?" je nepričakovano vprašala Karsavina in se sama zasmejala tej nepričakovosti.

Ljubosumnost se je zganila v Jurijevih prsih, vendar se je nekoliko premagal in je resno odgovoril:

"On je izvrsten dečko."

"S tako vmeno se preda svojemu delu!"

Jurij je molčal.

Na travniku se je lahko jela dvigati belkasta megla in trava je postala bela od rose.

"Hladno postaja," je rekla Karsavina in stisnila rame.

Jurij je nehote pogledal njene okrogle, nežne rame in je bil v zadregi; ona je razumela njegov pogled in je tudi prišla v zadrego, vendar ji je bilo prijetno in veselo.

"Pojdiva!"

Nerada sta šla nazaj po ozki stezi in se nalahko zadevala eden ob drugega. Vrt je postal temen in prazen in ko se je Jurij obrnil, se mu je zdelo, da se zdaj prične na vrtu drugo, nikomur znano, tajinstveno življenje: Po rosi travi med nizkimi drevjem bodo hodile sence, mrak se bo umaknil in izpregovorila bo z nekim neslišnim, zelenim glasom tišina. Povedal je to Karsavini. Deklica se je obrnila in dolgo časa gledala s svojimi zamišljenimi, zatemnjenimi očmi v temni vrt. Jurij si je mislil, da ne bi bilo nič čudnega, ampak krasno in naravno, če bi ona hipoma pometala raz sebe obleko in stekla naga, bela, vesela po rosi travi v zeleno, tajinstveno goščavo, in da bi to ne motilo, ampak dopolnilo zeleno življenje temnega vrta.

Jurij bi ji radi povedal, a se ni upal in je začel govoriti o predavanju in o ljudstvu. Toda pogovor se ni dal razvneti in je prenehal, kakor da bi ne bila prav nič govorila o tistem, kar je bilo potrebno. Tako sta šla molče in smehljaje se drug drugemu do vrat in se pri tem zadevala ob mokre grme, ki so ju poskropili z roso. Zdelo se jima je, da je vse utihnilo in da je vse tako zamišljeno in srečno kot onadva.

Na dvorišču je bilo tiho in prazno kot prej in na beli hišici so se temnila odprta okna. Toda vrata na ulico so bila odprta in v sobah je bilo slišati nagle korake in ropot odpiranja predalov pri omari.

"Olga je prišla," je rekla Karsavina.

"Zina, ali si ti?" je vprašala iz sobe Dubova in po njezem glasu je bilo čutiti, da se je zgodilo nekaj hudega.

Obupana in blede je prišla Dubova na stopnice.

"Kam si izginila ... Iščem te ... Semjonov umira," je drdrala zaspola.

"Kaj?" jo je v grozi prekinila Karsavina in stopila za korak k njej.

"Da, umira ... Kri se mu je ulila iz grla ... Anatolij Pavlovič pravi, da je konec ... V bolnico so ga odpeljali ... Pa tako čudno, nepričakovano ... pri Ratovih smo sedeli in pili čaj, on je bil tako vesel, pričkal se je o nečem z Novikovim, potem je hipoma zakašljal, vstal, se opotekel in kri se je ulila naravnost na prtljago na krožnik ... gosta, črna!"

(Se nadaljuje.)

Joža Šeligo:

Poštarčka

Za božič sem po dolgih letih obiskal domačo vas. Sneg je ležal po potih in vrtovih; večerilo se je. Ko sem stopal preko polja, je burja pihala sem od Kuma in prinašala vonj po smrekovih gozdovih in brinjevih grmih. Na žalostni gori je prvi zapel veliki železni zvon in za njim so se oglašili še drugi pri farni cerkvi in po sosednjih gričih, ko sem s polja zavil med hiše. Naenkrat je burja utihnila, samo vrhovi dreves na vrtovih so se še majali.

Kdor je otroška leta preživel na vasi in nosi v sebi čar božične noči, kakršna je samo doma na kmethi, ta ne bo nikdar pozabil na dom in na vse one ljudi, ki so bili okrog njega, ko je še čista sreča neskaljeno šumljala ob njem in ni vedel za svet in vse njegove grehe.

Čez grič sem šel med hiše na sredi vasi. Vilharjeva hiša je bila temna, medtem ko je bilo včasih na sveti večer v njej najbolj svetlo. Okna so bila razbita, žleb je ležal ves trbel in črn pod kapom, slamnata streha je bila vsa raztrgana, drevju je

sneg polomil veje in stare jablana ne je mraz preklal na dvoje.

Kaj se je zgodilo? Kam sta

šla poštarčka, da je vse tako zapuščeno in temno? Vse druge hiše na griču imajo danes raz-

YANKS TAKE OVER NAZI PILLBOX

AMERICAN SOLDIERS make themselves at home in this telephone-equipped Nazi pillbox, captured in Italy. Sgt. Kelvin Stogdill (in light jacket), Jefferson, Iowa, and Pvt. Roger Secours, Sunnyside, N. Y., cook up a meal of German rations. Pvt. Joe A. Schwabland, Baltimore, Md., operates the telephone switchboard. Signal Corps photo.

ALLIES FEEDING MOUNT VESUVIUS REFUGEES

A LONG LINE of Italian refugees who had to flee from their homes after Mt. Vesuvius erupted, file past soup kitchens set up by the Allied Military Government. Although the lava flow appears definitely to be over, the problem of feeding thousands of homeless still remains. O. W. I. radiophoto.

svetljena okna, čeprav prebivajo tod sami bajtarji, reveži, izganci iz vasi, napol berači.

Hiše na Griču so last bogatih kmetov iz vasi. Zidane so iz surovega kraškega kamna in krite so s slamo, samo ena ima visok, starinski dimnik, podoben majhnim kapelici. Tu sta živela na stara leta upokojena poštarica Katarina in njen brat Andrej.

Ljudje so kar obema vzdeli ime poštarčka. Bila sta čudaka, ki se nista brigala za življenje na vasi in za nobeno drugo stvar na svetu. Tudi ljudje se niso zmenili zanj; le redko se je kdo v besedi spomnil na ta dva samotarja; samo otroci smo vedeli za njuno skrito življenje in za vse čudastvo, ki sta ga uganjala Katarina in Andrej po svoji prostorni, naznотraj prav nič kmetosko opremljeni hiši. Nikjer na svetu se ne dote tako dobri krhlji, kakor sta jih imela v skrinji poštarčka, nihče v vasi ni imel na mizi toliko čudovito lepih vaz, kakor sta jih hranila ta dva.

Otroci smo ju večkrat obiskali in še pozno spomladi smo dobili krhljev, samo da smo naredili križ in zmollili očenaš.

Poštarčka nista bila doma iz vasi. Tam nekje daleč s Krasa sta prišla še pred vojno. Katarina je bila poštarica, Andrej pa je bil organist. Še pred vojno so Katarino upokojili. S prihranki si je kupila na Griču bajto in kmalu se je k njej preselil še brat Andrej.

Majhen sadni vrt okoli hiše je bil prepoln starih jablan in češpelj, ki sta jih poštarčka vsako pomlad skrbno čistila. Tako sta jih ohranila do svoje smrti. Katarine, ko je bila še v službi, se spominjajo v vasi samo najstarejši ljudje in pravijo, da je bila sitna in nervozna, kakor so vse poštarice.

Zanju je bil ves svet njuna bajta, vrt in cerkev. K maši sta hodila vsak dan. Katarina je imela na glavi veliko črno šerpo, kakršne nosijo navadno starejše žene na Krasu; le ob nedeljah je bila v širokem črnem klobuku, ki je bil vedno enak. Dvajset let, kar sem Katarino poznal, se ni spremenil in bog ve, kako dolgo ga je že poprej nosila. Andrej je imel poleti na glavi slamnik, pozimi pa si je nataknil polhovki podobno kučmo,

ki mu jo je naredila sama Katarina iz močne črne nogavice.

V cerkvi sta imela svoj prostor: Katarina pred levim Marijinim oltarjem pod prižnico, Andrej pa v prvi klopi na moški strani. Ona je zmeraj prišla k maši med prvimi in odšla je zadnja. Pri tihih mašah se je razločno čulo šepetanje in sikanje iz njene molitve. Nепrestano je klečala in pobožno zrla v novo pobarvano Mater božjo. Ob nedeljah, kadar so orgle nenadoma utihle, pa se je v tišini še posebno močno slišala njena glasno šepetajoča molitev.

Zdaj je utihnil glas, izumrla je bajta. Najprej Andrej, dober teden za njim Katarina, sta na tistem, daleč od sveta, vzela slovo in šla pred samo njegovo obličje molit boga.

Uničevalec moljev

Molj, ta neznatna, srebrno lesketajoča se žetulka iz rodu metuljev, povzroča s svojimi ličinami v omari za obleko, kakor tudi drugod v stanovanju takšno škodo kakor kapusov belin na vrtu ali lubadar v gozdu. Kdor odločno ne poseže vmes, mu molji dobesedno požrejo vse, kar ima za telo. Ena sama moljeva samica izleže na leto 500.000 potomcev, ki požrejo v enem letu skoro stot volne — to je tolikšno množino blaga, kolikor ga človek porabi komaj vse življenje. Zato je energična borba proti moljem več nego vredna svojega truda.

Ta borba pa je v obliki lova na letéče živali le malo pomembna. V prvi vrsti gre za to, da uničimo ličinke, komaj nekoliko

ZASTONJ

Zadovoljno smanjila bolečine

Trpiš li bolečine v udih, sklepih, trpiš velike bolečine ob spremembah vremena — tedaj poskusite brezplačno ROSSE tablete, na tisoče jih žviža še nad dvajset let in dobili so v njih pomoč proti bolečinam revmatizma in vnetju žilcev.

Prosto čitateljcem tega lista

Ako se niste poskusili ROSSE tablet, storite to SEDAJ, na našo odgovornost. Dovolite, da vam pošljemo popoln zavoj 24 tablet PROSTO. Ako niste popolnoma zadovoljni z njih uspehom — vrnite nam ostanek in nam ne dolgujete zato ničesar. Če pošljate denarja, pošljite nam samo vaše polno ime in naslov na:

ROSSE Products Co., Dept. F-14
2708 W. Farwell Ave., Chicago 45, Ill.
(Adv.)

KUHARSKA KNJIGA: Recipes of All Nations RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA
STANE SEDAJ \$2.50

→ Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani ←

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.

ljih zoper molje, ki jih dobimo v raznih velikostih, ali pa dobimo zavito v čišniški papir. Raze tega lahko uporabljamo kemično pripomočke, ki napravijo obleke in perilo moljem neužitno. V kemičnih čistilnicah nam na žel pripravijo obleke, skrzno, proge, blazine tako, da se jim molji ne lotijo več. Nešteto raznih pripomočkov zoper molje, ki jih pa kupujemo vedno samo pri strokovnjaku. Kot zelo učinkovite priporočajo pripomočke, ki vsebujejo naftalin pa paradiklorbencol.

Razni mali oglasi

DELAVEC ZA PRENAŠANJE LES
Čisto delo, 70c na uro. 1½ za delo nad 40 ur. Dosti nadurnega dela. Stalno. Dobre okoliščine. Oglasite se pri "Yard Foreman" WENDNAGEL & CO. 600 West Cermak Rd.

DEKLE ALI ŽENA za domača hišna dela. Ni pranja, ne kuhanja. 5 d. v tednu. Spat doma. Dobra plača. 4417 N. Ashland, Apt. 2.

POTREBUJEMO OSKRBNICE "JANITRESSES"

940 No. Michigan Ave. Fino poslopje, izvrstno delovno stanje. 6 ali 8 zvečer. Vprašajte Mr. Diem, superintendenta.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.50
2 tednika in 8.80	2 tednika in 11.00
3 tednike in 12.40	3 tednike in 15.00
4 tednike in 16.00	4 tednike in 19.00
5 tednikov in nič	5 tednikov in 23.00

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐